

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Державного податкового університету,
кандидат юридичних наук, доцент

Василь ЛУЦИК

2026 р.

ВИСНОВОК

**Державного податкового університету щодо докторської дисертації
Мороз Юлії Анатоліївни на тему: «Теорія та практика запобігання
кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» за
спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-
виконавче право, яка затверджена рішенням Вченої ради Державного
податкового університету від 18 грудня 2025 року (протокол № 6)**

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр кримінального права та процесу, фінансового та податкового права, цивільного права та процесу, міжнародного права та права Європейського Союзу, теорії та історії держави і права, правничої лінгвістики навчально-наукового інституту права Державного податкового університету від 13 березня 2026 року, протокол № 8-3

Присутні:

ректорат: проректор з навчально-виховної роботи та професійного розвитку, д.ю.н., доцент Вітюк Д.Л. (*рецензент*);

навчально-науковий інститут права: директор, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Топчій В.В. (*голова семінару*); заступник директора з навчально-методичної роботи, к.ю.н., доцент Лугіна Н.А.; заступник директора з навчально-організаційної роботи, к.ю.н., доцент Омельчук Л.В.;

кафедра кримінального права та процесу: завідувач кафедри, д.ю.н., доцент Максименцев М.Г. (*рецензент*); професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Колб О.Г.; професор кафедри, к.ю.н., професор, заслужений юрист України Антипов В.І.; професор кафедри, д.ю.н., професор Лисенко В.В.; професор кафедри, к.ю.н., професор Грицюк І.В.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Павлюх О.А. (*секретар семінару*); доцент кафедри, к.ю.н., доцент Лазебний А.М.; доцент кафедри, к.ю.н. Карпова В.Г.; доцент кафедри, к.ю.н. Софієв С.О.; доцент кафедри, к.ю.н. Любавіна В.П.; доцент кафедри, к.ю.н. Лопашук Д.І.; викладач кафедри Демченко І.А.; викладач кафедри Нестерюк М.А.;

кафедра фінансового та податкового права: завідувач кафедри, к.ю.н., професор Глух М.В.; професор кафедри, д.ю.н., професор Касьяненко Л.М.; професор кафедри, д.ю.н., професор Мацелик Т.О.;

кафедра цивільного права та процесу: завідувач кафедри, к.ю.н., професор Білянська Н.В.; професор кафедри, д.ю.н., професор Чеховська І.В., професор кафедри, д.ю.н., професор Новицька Н.Б.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Лаговська Н.А.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Мілевська А.О.;

кафедра теорії та історії держави і права: завідувач кафедри, к.ю.н., доцент Бак В.І.; професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Шевченко А.Є.; професор кафедри, д.ю.н., професор Сердюк Н.А.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Сіренко О.В.;

кафедра міжнародного права та права Європейського Союзу: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Чернецька О.В.

кафедра правничої лінгвістики: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Миколаєць В.А.; професор кафедри, д.ю.н., доцент Бодунова О.М. (рецензент).

Порядок денний:

Обговорення дисертації кандидата юридичних наук, доцента кафедри цивільного права та процесу Мороз Юлії Анатоліївни на тему: «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Здобувача наукового ступеня Мороз Юлію Анатоліївну про результати дисертації. У своїй доповіді нею було обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; охарактеризовано об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, її емпіричну основу; сформульовані основні теоретичні положення, які обумовлюють наукову новизну; розкрито практичне значення одержаних результатів; наведено дані про їх апробацію.

Говорячи про актуальність теми, слід відзначити, що сфера оподаткування є одним із базових елементів фінансової системи держави, оскільки саме вона забезпечує наповнення бюджету, підтримання макроекономічної стабільності, фінансування соціальної сфери та оборонних потреб держави. Водночас ефективність функціонування податкової системи безпосередньо впливає на рівень довіри громадян до державних інституцій, стан економічної безпеки та спроможність держави реалізовувати свої публічні функції.

Особливої гостроти така проблема набуває у зв'язку з тим, що податкова система України залишається однією з найбільш криміногенно вразливих сфер

державного управління. Висока концентрація фінансових потоків, складність нормативного регулювання, багаторівневий характер адміністрування податків, дискреційність окремих управлінських рішень, а також недостатня інтегрованість інформаційно-аналітичних систем створюють сприятливі умови для вчинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. Наслідком цього стають не лише прямі бюджетні втрати, а й розширення тіньового сектору економіки, деформація конкурентного середовища та послаблення податкової безпеки держави.

За матеріалами дослідження, упродовж 2020–2024 років у сфері оподаткування щорічно викривалося в середньому близько 1–1,5 тисячі злочинів, а найбільшу їх частку становили діяння, кваліфіковані за статтею 212 КК України. Окремо підкреслюється тенденція до зростання податкового шахрайства, зокрема маніпуляцій із податковим кредитом, фіктивного відшкодування ПДВ, використання «податкових ям» та фірм-прокладок. Це свідчить про стійкий, системний і високолатентний характер таких кримінальних практик.

В умовах воєнного стану така проблематика набуває ще більшої ваги. Податкові кримінальні правопорушення в сучасних умовах завдають шкоди не лише фіскальним інтересам держави, а й безпосередньо впливають на її обороноздатність, можливості соціального забезпечення населення, післявоєнного відновлення та міжнародної фінансової підтримки. Саме тому запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування слід розглядати як один із стратегічних напрямів забезпечення економічної й національної безпеки України.

Варто наголосити, що сучасні виклики потребують переосмислення традиційних підходів до запобігання податковій злочинності. Йдеться вже не лише про фіксацію окремих порушень, а про необхідність формування цілісної системи кримінологічного забезпечення податкової безпеки, яка б поєднувала правові, організаційні, інформаційно-аналітичні та превентивні механізми. У цьому контексті важливим є розроблення як загальносоціальних, так і спеціально-кримінологічних заходів, а також удосконалення взаємодії правоохоронних і контролюючих органів.

Отже, актуальність обраної теми визначається сукупністю теоретичних, практичних і безпекових чинників. Вона зумовлена потребою вироблення сучасного наукового підходу до запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування, здатного забезпечити зміцнення податкової безпеки держави, мінімізацію криміногенних ризиків та підвищення ефективності правозастосовної діяльності в умовах воєнного стану.

Усе це підкреслює важливість обраної теми і необхідність дослідження чинного законодавства, правозастосовної практики та наукових джерел з цього питання. Вирішення завдань дослідження дозволило сформулювати низку положень, що становлять наукову новизну:

По-перше, запропоноване наукове бачення концепції забезпечення податкової безпеки за допомогою кримінологічного інструментарію, яка охоплює: а) об'єкт захисту – сфера оподаткування як система правових,

економічних, організаційних та процедурних відносин, що виникають під час закупівлі товарів, робіт і послуг за державні або місцеві кошти з метою задоволення потреб органів влади, державних установ, підприємств, органів місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, які використовують бюджетні чи публічні кошти; б) зв'язок об'єкта захисту зі злочинністю й механізмом кримінологічного реагування; в) кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (стан, структура, динаміка, географія кримінальних протиправних діянь); детермінанти, які сприяють їхньому вчиненню; кримінологічні ознаки особи-злочинця та організованих груп; г) заходи запобігання кримінальним правопорушенням як засоби сталого стану податкової безпеки на різних кримінологічних рівнях.

По-друге, визначені кримінологічні складові ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) з метою розробки, обрання запобіжних заходів впливу: 1) діяння у формі невиконання податкового обов'язку, яке реалізується через типові технології злочинної діяльності – укладення фіктивних договорів підряду чи субпідряду з підробленням офіційних документів для приховування грошових потоків, розтрату товарно-грошових цінностей або завищення обсягів виконаних робіт, складання фіктивних актів приймання-передачі, використання підроблених документів щодо вартості робіт, внесення неправдивих відомостей до податкової звітності, що функціонують у поєднанні з корупційними проявами службових осіб суб'єктів господарювання та контролюючих органів і зумовлюють підвищену латентність та системність податкових кримінальних правопорушень; 2) суспільно небезпечні наслідки у формі фактичного ненадходження коштів до бюджетів або державних цільових фондів у значних, великих чи особливо великих розмірах; 3) причинний зв'язок між протиправним діянням і заподіяними збитками.

По-третє, на основі комплексного кримінологічного аналізу статистичних та емпіричних даних за 2020–2024 рр. доведено, що в умовах воєнного стану та трансформації економічних процесів кримінальні правопорушення у сфері оподаткування, попри порівняно незначну питому вагу в загальній структурі злочинності (0,4–1 %), набули стійкого, системного та високолатентного характеру, що проявляється в зростанні частки діянь, кваліфікованих за ч. 3 ст. 212 КК України, ускладненні схем ухилення (активізація «податкових ям», конвертаційних механізмів, фіктивного відшкодування ПДВ), посиленні їхньої організованості та корупційної взаємопов'язаності, концентрації у великих урбанізованих центрах і найбільших фінансових секторах економіки (торгівля, послуги, будівництво, агропромисловий комплекс), що зумовлює суттєві бюджетні втрати, мінімізує податкову безпеку держави, формує тіньовий сегмент економіки та потребує розроблення цілісної системи заходів запобігання на основі інтегрованого кримінологічного інструментарію.

По-четверте, обґрунтовано з кримінологічних позицій, що податкова безпека покликана забезпечити оптимальний баланс між податковими інтересами держави, потребами розвитку реального сектору економіки та гарантіями прав платників податків і передбачає визначення, впровадження та координацію діяльності уповноважених державних інституцій із застосуванням

комплексу науково обґрунтованих правових, організаційно-управлінських, інформаційно-аналітичних, виховних і поведінкових механізмів (рішень, методик, рекомендацій), спрямованих на системний моніторинг податкової сфери, виявлення, оцінювання та нейтралізацію криміногенних чинників, а також на ухвалення уповноваженими суб'єктами ефективних правових, профілактичних і регуляторних рішень, що забезпечують стійкість та керованість податкової системи держави.

По-п'яте, розроблені нормативно-правові засади забезпечення реалізації податкової безпеки України через розробки та ухвалення *Закону України «Про державне програмування злочинності»* з метою правового врегулювання засад кримінологічного програмування, інституціоналізації системи планування запобіжних заходів, визначення компетенції суб'єктів, процедур формування, реалізації та моніторингу програмних документів, а також запровадження єдиних критеріїв оцінювання їхньої результативності за кримінологічними індикаторами ефективності; ухвалення розроблених проєктів *Національної програми запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування на 2027–2032 рр.* (1. Концептуальні засади. 2. Правові та організаційні засади. 3. Удосконалення правозастосовної практики. 4. Моніторинг і оцінка. 5. Соціально-економічні гарантії та відновлення довіри. 6. Інформаційно-комунікаційна політика), яка має стати комплексним документом і сприятиме формуванню цілісної системи кримінологічного забезпечення податкової безпеки України, а також *Плану заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) до 2036 року*, який закріплює стратегічні пріоритети державної політики щодо недопущення ухилення від сплати податків, зборів і запобігання відмиванню коштів в офшорних зонах.

По-шосте, запропонована модель управління ризиками у сфері оподаткування: *операційний рівень* – первинна ідентифікація ризиків та контроль фінансових операцій на рівні платників податків; *стратегічний рівень* – моніторинг, аналітична оцінка й координація дій суб'єктів податкового контролю; *аудиторський рівень* – незалежна перевірка ефективності внутрішніх механізмів запобігання ухиленню від сплати податків і розробка рекомендацій щодо їхнього вдосконалення; *контрольний рівень* – реалізація наглядових рішень за фінансовою дисципліною.

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення 515 вироків, винесених судами України щодо кримінальних правопорушень за ст. 201, 204, 205-1, 211, 212, 212-1, 213, 222 КК України з усіх регіонів України впродовж 2020–2025 рр.; узагальнені результати опитувань 316 респондентів, серед них 135 працівників Державної податкової служби України та 73 прокурорів, 108 детективів Бюро економічної безпеки України, які мають досвід із виявлення та розслідування таких кримінальних правопорушень у Київській, Житомирській, Львівській, Одеській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій областях; звіти та узагальнення Офісу Генерального прокурора, Бюро економічної безпеки України, Державної податкової служби України, Державної аудиторської служби України, Державної казначейської служби України; громадські проєкти

й дані аналітичних платформ, а також багаторічний досвід роботи автора в податковій, судовій сферах та адвокатській діяльності.

По закінченню доповіді присутніми були поставлені такі **запитання**:

Топчій В.В.: Шановна Юлія Анатоліївна, які обставини, на Вашу думку, свідчать про актуальність запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України?

Відповідь: Дякую за запитання. Актуальність цієї проблематики зумовлена тим, що сфера оподаткування є основою фінансової стабільності держави, а її криміналізація безпосередньо впливає на наповнення бюджету, рівень податкової безпеки та ефективність функціонування державних інституцій. Порушення у цій сфері не лише спричиняють значні бюджетні втрати, а й посилюють тінізацію економічних процесів, деформують конкурентне середовище та знижують довіру до податкової системи загалом. В умовах воєнного стану такі правопорушення набувають особливо небезпечного характеру, оскільки обмежують фінансові можливості держави щодо забезпечення оборонних, соціальних і відновлювальних потреб.

Лисенко В.В.: Шановна Юлія Анатоліївна, що Ви розглядаєте як ключову основу формування кримінологічних заходів запобігання у сфері оподаткування?

Відповідь: Дякую за запитання. Ключовою основою формування таких заходів є ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, оскільки саме це діяння найбільш повно відображає зміст податкової злочинності, її механізми, наслідки та криміногенні ризики. Воно акумулює в собі типові способи протиправної поведінки у цій сфері, зокрема використання фіктивних суб'єктів господарювання, викривлення податкової звітності, приховування доходів та маніпулювання фінансовими документами. Саме тому запобіжний вплив має будуватися з урахуванням типових схем ухилення, їх латентного характеру, організованості та взаємозв'язку з іншими економічними й корупційними правопорушеннями.

Колб О.Г.: Шановна Юлія Анатоліївна, які чинники найбільше впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування?

Відповідь: Дякую за запитання. До найбільш впливових чинників належать нормативна складність податкового регулювання, недосконалість контролю, корупційні ризики, високий рівень тінізації економіки та недостатня ефективність інформаційно-аналітичного супроводу. Водночас істотний вплив мають прогалини у міжвідомчій взаємодії, нестабільність податкового законодавства, а також прагнення окремих суб'єктів господарювання мінімізувати податкові зобов'язання незаконними способами. Сукупність цих детермінант створює сприятливе середовище для ухилення від оподаткування, використання фіктивних фінансових схем та відтворення криміногенних практик у сфері господарювання.

Новицька Н.Б.: Шановна Юлія Анатоліївна, які заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування Ви вважаєте найбільш

перспективними?

Відповідь: Дякую за запитання. Найбільш перспективними є поєднання загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів, зокрема вдосконалення податкового законодавства, цифровізація податкового контролю, ризик-орієнтований моніторинг фінансових операцій, аналітичне виявлення підозрілих схем та підвищення правової культури платників податків. Не менш важливими є розвиток автоматизованих систем обміну даними, посилення фінансового моніторингу, прозорість адміністрування податків і формування належної податкової дисципліни. Ефективність запобігання значно зростає тоді, коли воно має системний, комплексний, а не фрагментарний характер, і спрямоване не лише на реагування, а й на усунення причин та умов податкової злочинності.

Лопашук Д.І.: Шановна Юлія Анатоліївна, якою має бути взаємодія правоохоронних і контролюючих органів у запобіганні кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування?

Відповідь: Дякую за запитання. Така взаємодія повинна ґрунтуватися на міжвідомчій координації, оперативному обміні інформацією, узгодженні аналітичних підходів та спільному реагуванні на податкові ризики. Особливого значення набуває своєчасне виявлення підозрілих фінансово-господарських операцій, узгоджене документування протиправної діяльності та вироблення єдиних підходів до оцінки криміногенних загроз у сфері оподаткування. Лише за умови налагодження сталої комунікації між контролюючими й правоохоронними органами можливо забезпечити своєчасне викриття схем ухилення від оподаткування, підвищити результативність запобіжної діяльності та зміцнити податкову безпеку держави.

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Доктор юридичних наук, доцент Максименцев М.Г. Рецензент підкреслив, що дисертаційне дослідження Мороз Юлії Анатоліївни на тему «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» виконане якісно, на високому науковому та методологічному рівні. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані авторкою, є належним чином обґрунтованими, логічно вивіреними та такими, що мають належний ступінь наукової достовірності. Це зумовлено тим, що вони отримані в результаті комплексного аналізу наукових джерел, норм чинного законодавства, статистичних даних, матеріалів правозастосовної практики, а також значного емпіричного масиву, опрацьованого в межах дослідження.

Позитивним аспектом роботи, на думку рецензента, є вміння дисертантки аргументовано відстоювати власну наукову позицію, вести фахову дискусію з представниками юридичної науки, критично оцінювати усталені підходи та водночас пропонувати авторське бачення шляхів розв'язання актуальних проблем запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. Матеріал дисертації викладено послідовно, логічно, системно, з дотриманням

належного рівня наукової абстракції та узагальнення.

Також відзначив, що проведене дослідження відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій такого рівня, а одержані авторкою результати мають суттєве значення як для подальшого розвитку кримінологічної науки, так і для вдосконалення сучасної системи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування в Україні. Особливо важливим є те, що в роботі податкову злочинність розглянуто не лише як сукупність окремих кримінально караних діянь, а як системне, високолатентне та соціально небезпечне явище, що безпосередньо впливає на податкову безпеку держави, стабільність бюджетної системи та ефективність функціонування публічної влади.

Рецензентом було наголошено і на практичному значенні дисертації, яке полягає в тому, що сформульовані в ній висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у законотворчій діяльності, під час удосконалення нормативно-правового регулювання податкової сфери, у правозастосовній практиці правоохоронних і контролюючих органів, а також у процесі розроблення державних і відомчих програм запобігання податковим кримінальним правопорушенням. Важливим здобутком дослідження рецензент вважає запропоновані авторкою підходи до формування кримінологічних засад забезпечення податкової безпеки України, а також до розроблення комплексної системи загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання таким правопорушенням.

Окрему увагу рецензент звернув на те, що в дисертації на основі вивчення наукових праць, статистичних показників, матеріалів судової практики та результатів емпіричних досліджень обґрунтовано необхідність посилення аналітичної складової у виявленні й запобіганні кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. Зокрема, важливим є висновок авторки про потребу вдосконалення системи моніторингу латентних форм податкової злочинності, розширення інструментарію кримінологічного аналізу, а також більш широкого використання соціологічних і статистичних методів для виявлення прихованих тенденцій у цій сфері. На думку рецензента, такий підхід дає можливість більш об'єктивно оцінювати реальний стан криміногенних загроз у податковій сфері та формувати на цій основі ефективні напрями їх запобігання.

Позитивно оцінено також те, що дисертантка приділила увагу питанням кримінологічного прогнозування у сфері оподаткування. Рецензент відзначив, що використання статистичних закономірностей, аналіз динаміки та структури податкових кримінальних правопорушень, а також врахування взаємопов'язаних соціально-економічних процесів дають змогу формувати науково обґрунтовані прогнози щодо подальшого розвитку криміногенної ситуації у сфері оподаткування. Це, у свою чергу, створює належне підґрунтя для стратегічного планування запобіжної діяльності, удосконалення роботи уповноважених органів та своєчасного реагування на нові криміногенні виклики, особливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.

Дисертаційне дослідження Мороз Юлії Анатоліївни, за висновком рецензента, є оригінальною, самостійною та завершеною науковою працею,

виконаною на належному теоретичному й прикладному рівнях. Робота має чітку, послідовну та внутрішньо узгоджену структуру, а за своєю архітектонікою є комплексним дослідженням, у якому всебічно розкрито одну з актуальних проблем сучасної кримінологічної науки та правозастосовної практики. Зміст дисертації, глибина аналізу та багатогранність висвітленої проблематики свідчать про високий рівень наукової підготовки її авторки, її здатність до самостійного вирішення складних наукових завдань і формулювання обґрунтованих висновків.

У цілому, як зазначив рецензент, до захисту подано завершене наукове дослідження, яке містить низку нових наукових положень, висновків і рекомендацій, що у своїй сукупності становлять вагомий внесок у розвиток кримінологічної теорії, науки про податкову безпеку та практику запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України. У дисертації розв'язано важливу наукову проблему, що має актуальне значення для кримінології, діяльності державних органів та вдосконалення національного механізму забезпечення податкової безпеки.

Загальна оцінка дисертаційної роботи є позитивною. Дисертація Мороз Юлії Анатоліївни «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» може бути рекомендована до розгляду у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Доктор юридичних наук, доцент Вітюк Д.Л. Рецензентом відзначено, що актуальність обраної Мороз Юлією Анатоліївною теми дисертаційного дослідження «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» не викликає сумнівів і повною мірою відповідає сучасним потребам кримінологічної науки, правозастосовної практики та завданням забезпечення податкової безпеки держави, особливо в умовах воєнного стану. На думку рецензента, обрана проблематика є своєчасною, суспільно значущою та безпосередньо пов'язаною з необхідністю вдосконалення механізмів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування як однієї з ключових передумов фінансової стабільності держави.

Позитивним, на думку рецензента, є те, що авторці вдалося уникнути однобічності та тенденційності при висвітленні досліджуваної проблематики. У дисертації простежується прагнення до об'єктивного, комплексного й науково виваженого аналізу як теоретичних засад, так і практичних аспектів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. Матеріал у всіх розділах роботи викладено в логічній послідовності, системно й доступно, що забезпечує цілісне сприйняття авторської концепції та полегшує розуміння змісту дослідження.

Рецензент підкреслив, що виконане Мороз Юлією Анатоліївною дослідження присвячене актуальним проблемам, які мають важливе значення як у теоретичному, так і в практичному вимірах. У роботі порушено коло питань, пов'язаних із кримінологічною характеристикою кримінальних правопорушень у сфері оподаткування, встановленням їх детермінант, аналізом

особи правопорушника, формуванням кримінологічних засад податкової безпеки, а також розробленням загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання таким правопорушенням. Саме тому дисертація має вагомe значення не лише для подальшого розвитку науки кримінології, а й для вдосконалення діяльності контролюючих та правоохоронних органів.

Окремо рецензент наголосив, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому реалізовано цілісний доктринальний підхід до осмислення теоретико-прикладних засад запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. У роботі визначено шляхи розв'язання низки фундаментальних і прикладних проблем, пов'язаних із кримінологічним забезпеченням податкової безпеки України, удосконаленням системи профілактичного впливу та посиленням міжвідомчої взаємодії у цій сфері.

Рецензент позитивно оцінив те, що на основі вивчення наукових праць, офіційних статистичних даних, матеріалів правозастосовної практики та результатів емпіричних досліджень авторкою обґрунтовано необхідність удосконалення системи виявлення та моніторингу латентних форм кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. Такий підхід, на переконання рецензента, має важливе значення для більш об'єктивного визначення реального рівня криміногенних загроз у податковій сфері та формування на цій основі ефективних напрямів запобіжної діяльності. Важливим є й те, що у дисертації акцентовано увагу на потребі посилення аналітичної складової у процесі оцінки ризиків, прогнозування розвитку криміногенної ситуації та вироблення превентивних механізмів реагування.

Охарактеризувавши загалом усі розділи дисертації, рецензент оцінив їх зміст позитивно. Було відзначено, що після попереднього обговорення дисертація була доопрацьована, а висловлені рекомендації належним чином враховані авторкою. Це, на думку рецензента, свідчить про належний рівень наукової культури здобувачки, її відкритість до фахової дискусії та здатність удосконалювати власні наукові положення.

Рецензент звернув увагу на мову, стиль і логіку викладення матеріалу. Дисертація написана грамотно, з дотриманням вимог наукового стилю. Виклад результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій є чітким, послідовним і доступним, що забезпечує належний рівень сприйняття роботи як науковою спільнотою, так і практичними працівниками, які можуть використовувати її результати у професійній діяльності.

Таким чином, дисертаційне дослідження Мороз Юлії Анатоліївни на тему «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, є завершеною науковою працею та може бути рекомендована до розгляду спеціалізованою вченою радою відповідного профілю.

Доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М. Рецензентом

підкреслено, що основні положення дисертаційного дослідження Мороз Юлії Анатоліївни дають достатні підстави говорити про актуальність обраної теми та наукову новизну одержаних результатів. На думку рецензента, тема дисертації «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» є надзвичайно актуальною, оскільки безпосередньо стосується однієї з найбільш криміногенно вразливих сфер державного управління, від стану якої залежать наповнення бюджету, забезпечення податкової безпеки держави, ефективність фінансової політики та стабільність функціонування публічної влади, особливо в умовах воєнного стану.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність отриманих результатів підтверджуються належною теоретичною і методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних і зарубіжних учених, комплексним опрацюванням національного законодавства, міжнародно-правових актів, матеріалів правозастосовної практики, офіційних статистичних даних і результатів емпіричних досліджень. Саме такий підхід забезпечив належний рівень наукової достовірності сформульованих висновків і рекомендацій.

Структурно дослідження побудоване логічно й послідовно, а його розділи та підрозділи органічно пов'язані між собою. При побудові структури основного тексту авторкою дотримано принципів пропорційності, внутрішньої узгодженості та взаємодоповнюваності елементів дослідження. Мета і завдання, визначені у вступі, повною мірою знайшли своє відображення у змісті дисертації. Усі висновки й пропозиції, сформульовані за результатами дослідження, об'єднані ключовою ідеєю роботи, яка полягає у розкритті теоретичних і прикладних засад запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України, а також у формуванні цілісного бачення кримінологічного забезпечення податкової безпеки держави.

Рецензент відзначив, що в цілому дисертаційне дослідження засвідчує вміння авторки аргументовано доводити власні наукові судження, вести фахову дискусію та критично оцінювати наявні в науці підходи до розуміння природи, детермінант і механізмів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. Основні висновки та пропозиції викладені чітко, послідовно, без двозначності, а головні положення дослідження сформульовано комплексно, системно та прозоро. Наведені у роботі аргументи не суперечать один одному, є взаємопов'язаними та достатніми для підтвердження авторської концепції.

Дисертантка послідовно дотримується принципу поєднання історико-правового та концептуального підходів при аналізі позитивних і негативних чинників, які впливають на стан податкової безпеки та криміногенну ситуацію у сфері оподаткування. У роботі коректно використано юридичні методи аналізу, тлумачення правових норм, кримінологічного узагальнення, статистичного оцінювання та наукового прогнозування, що дозволило комплексно підійти до дослідження проблеми та сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо її вирішення.

Окрему увагу рецензент звернув на те, що висновки дисертації містять основні наукові результати, отримані авторкою особисто, та синтезують накопичену в роботі інформацію відповідно до загальної мети і конкретних завдань, сформульованих у вступі. Вони мають завершений характер, відображають внутрішню логіку дослідження та становлять вагомий внесок у розвиток кримінологічної науки, а також у вдосконалення практики запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування.

Загалом, на думку рецензентки, дисертаційне дослідження Мороз Юлії Анатоліївни є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему та має вагоме теоретичне й практичне значення. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Тема роботи, її об'єкт, предмет, зміст, а також сформульовані положення і висновки відповідають паспорту спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, пп. 7, 8 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, і можуть бути рекомендовані до подання на розгляд спеціалізованої вченої ради..

Мороз Юлія Анатоліївна висловила виступаючим та усім присутнім на засіданні фахового семінару подяку за позитивну оцінку дисертаційної роботи, за висловлені побажання, зауваження та професійні поради, які сприяли вдосконаленню змісту роботи.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Мороз Юлії Анатоліївни на тему: «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сфера оподаткування є одним із ключових елементів фінансової системи держави, що забезпечує наповнення бюджету, стабільність макроекономічних процесів, фінансування соціальної та оборонної політики, а також підтримання довіри громадян до інститутів влади. Вона є не лише джерелом фінансового забезпечення державних потреб, а й індикатором ефективності державного управління, рівня правосвідомості суспільства та якості економічних відносин між державою й платниками податків.

Водночас саме податкова система України залишається однією з найбільш

криміногенно вразливих сфер державного управління. Висока концентрація фінансових потоків, багатоступенева структура адміністрування податків, нормативна складність регулювання, надмірна дискреційність управлінських рішень, а також недостатня інтегрованість інформаційно-аналітичних систем створюють сприятливе середовище для вчинення податкових злочинів, тінізації економічних процесів і зловживань у сфері фінансового контролю. Зокрема, впродовж 2020–2024 рр. у середньому за рік було викрито приблизно 1–1,5 тис. злочинів (кримінальні проступки відсутні) у сфері оподаткування (2020 р. – 1 120, 2021 р. – 911, 2022 р. – 449, 2023 р. – 1 158 та 2024 р. – 1 085 (+59 % з початку воєнного стану) із загальними збитками майже 150–200 млн грн щороку; вручено повідомлення про підозру 5 018 особам (2020 р. – 1 250, 2021 р. – 1 079, 2022 р. – 401, 2023 р. – 1 293, 2024 р. – 995), направлено до суду 3 880 кримінальні провадження, з них з обвинувальним актом – 4 207 осіб; з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності – 185. Найбільшу кількість діянь було кваліфіковано за ст. 212 КК України (88 %), які пов'язані з іншими кримінальними протиправними діяннями у сфері господарської діяльності та зловживаннями службових осіб. Спостерігаються тенденції зростання податкового шахрайства на 56 %, зокрема маніпуляцій із податковими кредитами, фіктивного відшкодування ПДВ, використання «податкових ям» і «фірм-прокладок», що може свідчити про реактивацію тіньових схем у процесі бюджетного відновлення. В умовах воєнного стану приблизно 80 % виявлених кримінальних правопорушень у сфері оподаткування кваліфіковано за чч. 2, 3 ст. 212 КК України й засуджено 71 % осіб, що демонструє яскраво виражену тенденцію до організованості, корупційної взаємопов'язаності та латентності.

Криміналізація податкової сфери набула системного характеру, що безпосередньо позначилося на спроможності держави ефективно розподіляти бюджетні ресурси та залучати міжнародну технічну й гуманітарну допомогу. Зловживання у сфері оподаткування стали суттєвою перепорою в процесах виділення міжнародних грантів, кредитів, військової техніки та іншого озброєння, а в умовах воєнного стану – серйозним викликом для реалізації антикорупційної політики й забезпечення фінансової прозорості. Накопичення таких ризиків створює загрозу не лише фіскальній стабільності, а й економічній і національній безпеці держави, гальмує процес післявоєнної відбудови та знижує потенціал інтеграції України в світовий фінансовий простір.

Отже, сьогодні, коли національна економіка функціонує під тиском воєнного стану, санкційних обмежень, дефіциту бюджету та потреби в забезпеченні фінансової стійкості, запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування набуває стратегічного значення для збереження економічної, фінансової безпеки України.

Теоретичні засади кримінологічного впливу на злочинність у сфері економіки та її окремі сегменти ґрунтовно розробляли представники вітчизняної правової школи, зокрема: А. А. Бабенко, О. М. Бандурка, В. С. Батиргареева, В. В. Василевич, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, О. М. Джу́жа, Г. В. Дідківська, В. М. Дрьомін, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, О. Г. Кальман, М. І. Камлик,

В. Я. Конопельський, О. Г. Колб, О. Є. Користін, Т. В. Корнякова, О. Г. Кулик, О. М. Литвак, М. І. Мельник, С. А. Мозоль, Ю. В. Орлов, Д. М. Тичина, В. В. Топчій, В. І. Шакур та ін.

Основна увага з наукового дослідження проблематики зосереджена на питаннях: адміністративно-правового регулювання фінансових правовідносин та реалізації державної фінансової політики (О. О. Бригінець, Є. В. Павліченко, В. О. Іванцова, І. І. Комарницька, К. О. Кривошеєва, М. В. Петричук, І. М. Проць, І. В. Скороход, Л. Г. Уртаєва, М. С. Уткіна, С. В. Чечет, Н. О. Шмігельська); забезпечення податкової безпеки (П. В. Коломієць, А. О. Сисєжко, Я. В. Янушевич); кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері оподаткування (О. О. Дудоров, В. О. Останін, К. М. Огороднік, В. В. Олійниченко, О. С. Семенових, Є. А. Старинець); запобігання окремим видам кримінальних правопорушень у сфері оподаткування, корупційній злочинності (О. Ю. Бусол, І. М. Довбань, А. В. Іванов, Д. Ю. Нікітін, Н. А. Никифорова, В. В. Пивоваров, Р. М. Сосков, О. А. Павлюх, В. М. Трепак, О. В. Шевченко).

Одержані зазначеними авторами наукові результати мають істотне значення для наукового осмислення проблем податкової злочинності. Водночас сучасні соціально-економічні реалії, зумовлені війною, масштабними втратами бюджету, зростанням тіньових потоків і поширенням цифрових технологій ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), шахрайств з фінансовими ресурсами, зумовлюють появу нових криміногенних викликів, а відтак і потребу в переосмисленні наявних підходів до кримінологічного забезпечення податкової безпеки, що є основою розробки заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування на різних кримінологічних рівнях. Такі обставини засвідчують актуальність обраної теми, її науково-теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (Указ Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023), Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126), Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року та плану заходів щодо її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р, в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2025 р. № 464-р), Національної економічної стратегії на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2022–2026 роки (наказ МОН України від 3 лютого 2022 р. № 109).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Державного податкового університету від 18 грудня 2025 року (протокол № 6).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є теоретичне узагальнення та розв'язання науково-праксеологічної проблеми формування кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування за допомоги кримінологічного інструментарію з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства та правозастосовної практики забезпечення податкової безпеки України.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати сучасний стан наукового розроблення проблем запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України та окреслити методологію дослідження;
- систематизувати наукові підходи до правового визначення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування та їхніх юридичних ознак;
- розглянути ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) як основи формування кримінологічних заходів запобігання;
- охарактеризувати сучасний стан та тенденції кримінальних правопорушень у сфері оподаткування в Україні;
- виокремити детермінанти, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування;
- надати кримінологічну характеристику осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері оподаткування;
- визначити кримінологічні засади формування податкової безпеки України;
- розробити кримінологічні засади забезпечення реалізації податкової безпеки України;
- узагальнити іноземний досвід кримінально-правового та кримінологічного забезпечення податкової безпеки;
- сформулювати концептуальне бачення загальносоціальних заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування;
- розробити спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування;
- визначити найбільш перспективні способи взаємодії правоохоронних та контролюючих органів під час запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері оподаткування та пов'язані із забезпеченням податкової безпеки.

Предмет дослідження – теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення сформульованих завдань і забезпечення наукової обґрунтованості отриманих результатів у роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, що забезпечили цілісне дослідження проблеми запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України,

зокрема: *діалектичний* – застосовувався для всебічного дослідження сфери оподаткування, її взаємозв'язку з економічною та воєнною безпекою, а також для аналізу проблем формування та забезпечення реалізації податкової безпеки в цій сфері за допомогою кримінологічного інструментарію (розділи 1–4); *історико-правовий* – використано під час аналізу еволюції наукової розробки проблематики (підрозділ 1.1) та трансформації підходів до формування податкової безпеки (розділ 3); *системний* – для розгляду ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) як основи формування кримінологічних заходів запобігання у сфері оподаткування (підрозділ 1.3); надання кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (підрозділи 2.1–2.3); *формально-логічний* – слугував основою для систематизації наукових підходів до правового визначення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування та їхніх юридичних ознак (підрозділ 1.2, розділ 2), а також для побудови системи заходів запобігання на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях (підрозділи 4.1, 4.2); *структурно-функціональний* – використано для систематизації детермінантів, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (підрозділ 2.2); *порівняльно-правовий* – для виявлення особливостей специфіки кримінально-правового й кримінологічного забезпечення податкової безпеки в Україні та інших країнах, а також оцінювання можливостей імплементації апробованого зарубіжного досвіду в національну правозастосовну практику (підрозділи 3.3, 4.1, 4.2); *моделювання* – забезпечив розробку способів взаємодії правоохоронних та контролюючих органів у запобіганні кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування (підрозділ 4.3); *контент-аналіз* – застосовувався під час опрацювання матеріалів кримінальних проваджень, результатів опитування з подальшою інтерпретацією отриманих емпіричних даних (розділи 2–4, додатки); *статистичний* – під час опрацювання показників, які за певні періоди характеризують результати запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності оподаткування (розділи 2, 4); *соціологічні* – для узагальнення результатів спостереження, анкетування й інтерв'ювання працівників правоохоронних органів, вивчення матеріалів кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики (розділи 2–4).

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення 515 вироків, винесених судами України щодо кримінальних правопорушень за ст. 201, 204, 205-1, 211, 212, 212-1, 213, 222 КК України з усіх регіонів України впродовж 2020–2025 рр.; узагальнені результати опитувань 316 респондентів, серед них 135 працівників Державної податкової служби України та 73 прокурорів, 108 детективів Бюро економічної безпеки України, які мають досвід із виявлення та розслідування таких кримінальних правопорушень у Київській, Житомирській, Львівській, Одеській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій областях; звіти та узагальнення Офісу Генерального прокурора, Бюро економічної безпеки України, Державної податкової служби України, Державної аудиторської служби України, Державної казначейської служби України; громадські проекти

й дані аналітичних платформ, а також багаторічний досвід роботи автора в податковій, судовій сферах та адвокатській діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням, в якому здійснене теоретичне узагальнення та розв'язано комплексну науково-праксеологічну проблему кримінологічного забезпечення податкової безпеки України в умовах збройного конфлікту, із формулюванням обґрунтованих пропозицій і практичних рекомендацій запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. Найсуттєвішими з них вважаються такі положення:

вперше:

– запропоноване наукове бачення концепції забезпечення податкової безпеки за допомогою кримінологічного інструментарію, яка охоплює: а) об'єкт захисту – сфера оподаткування як система правових, економічних, організаційних та процедурних відносин, що виникають під час закупівлі товарів, робіт і послуг за державні або місцеві кошти з метою задоволення потреб органів влади, державних установ, підприємств, органів місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, які використовують бюджетні чи публічні кошти; б) зв'язок об'єкта захисту зі злочинністю й механізмом кримінологічного реагування; в) кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (стан, структура, динаміка, географія кримінальних протиправних діянь); детермінанти, які сприяють їхньому вчиненню; кримінологічні ознаки особи-злочинця та організованих груп; г) заходи запобігання кримінальним правопорушенням як засоби сталого стану податкової безпеки на різних кримінологічних рівнях;

– визначені кримінологічні складові ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) з метою розробки, обрання запобіжних заходів впливу: 1) діяння у формі невиконання податкового обов'язку, яке реалізується через типові технології злочинної діяльності – укладення фіктивних договорів підряду чи субпідряду з підробленням офіційних документів для приховування грошових потоків, розтрату товарно-грошових цінностей або завищення обсягів виконаних робіт, складання фіктивних актів приймання-передачі, використання підроблених документів щодо вартості робіт, внесення неправдивих відомостей до податкової звітності, що функціонують у поєднанні з корупційними проявами службових осіб суб'єктів господарювання та контролюючих органів і зумовлюють підвищену латентність та системність податкових кримінальних правопорушень; 2) суспільно небезпечні наслідки у формі фактичного ненадходження коштів до бюджетів або державних цільових фондів у значних, великих чи особливо великих розмірах; 3) причинний зв'язок між протиправним діянням і заподіяними збитками;

– на основі комплексного кримінологічного аналізу статистичних та емпіричних даних за 2020–2024 рр. доведено, що в умовах воєнного стану та трансформації економічних процесів кримінальні правопорушення у сфері оподаткування, попри порівняно незначну питому вагу в загальній структурі злочинності (0,4–1 %), набули стійкого, системного та високолатентного

характеру, що проявляється в зростанні частки діянь, кваліфікованих за ч. 3 ст. 212 КК України, ускладненні схем ухилення (активізація «податкових ям», конвертаційних механізмів, фіктивного відшкодування ПДВ), посиленні їхньої організованості та корупційної взаємопов'язаності, концентрації у великих урбанізованих центрах і найбільших фінансових секторах економіки (торгівля, послуги, будівництво, агропромисловий комплекс), що зумовлює суттєві бюджетні втрати, мінімізує податкову безпеку держави, формує тіньовий сегмент економіки та потребує розроблення цілісної системи заходів запобігання на основі інтегрованого кримінологічного інструментарію;

– обґрунтовано з кримінологічних позицій, що податкова безпека покликана забезпечити оптимальний баланс між податковими інтересами держави, потребами розвитку реального сектору економіки та гарантіями прав платників податків і передбачає визначення, впровадження та координацію діяльності уповноважених державних інституцій із застосуванням комплексу науково обґрунтованих правових, організаційно-управлінських, інформаційно-аналітичних, виховних і поведінкових механізмів (рішень, методик, рекомендацій), спрямованих на системний моніторинг податкової сфери, виявлення, оцінювання та нейтралізацію криміногенних чинників, а також на ухвалення уповноваженими суб'єктами ефективних правових, профілактичних і регуляторних рішень, що забезпечують стійкість та керованість податкової системи держави;

– розроблені нормативно-правові засади забезпечення реалізації податкової безпеки України через розробки та ухвалення *Закону України «Про державне програмування злочинності»* з метою правового врегулювання засад кримінологічного програмування, інституціоналізації системи планування запобіжних заходів, визначення компетенції суб'єктів, процедур формування, реалізації та моніторингу програмних документів, а також запровадження єдиних критеріїв оцінювання їхньої результативності за кримінологічними індикаторами ефективності; ухвалення розроблених проєктів *Національної програми запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування на 2027–2032 рр.* (1. Концептуальні засади. 2. Правові та організаційні засади. 3. Удосконалення правозастосовної практики. 4. Моніторинг і оцінка. 5. Соціально-економічні гарантії та відновлення довіри. 6. Інформаційно-комунікаційна політика), яка має стати комплексним документом і сприятиме формуванню цілісної системи кримінологічного забезпечення податкової безпеки України, а також *Плану заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) до 2036 року*, який закріплює стратегічні пріоритети державної політики щодо недопущення ухилення від сплати податків, зборів і запобігання відмиванню коштів в офшорних зонах;

– запропонована модель управління ризиками у сфері оподаткування: *операційний рівень* – первинна ідентифікація ризиків та контроль фінансових операцій на рівні платників податків; *стратегічний рівень* – моніторинг, аналітична оцінка й координація дій суб'єктів податкового контролю; *аудиторський рівень* – незалежна перевірка ефективності внутрішніх механізмів

запобігання ухиленню від сплати податків і розробка рекомендацій щодо їхнього вдосконалення; *контрольний рівень* – реалізація наглядових рішень за фінансовою дисципліною;

удосконалено:

– доктринальні підходи до наукового розуміння «кримінальні правопорушення у сфері оподаткування» як суспільно небезпечних, переважно умисних діянь (дія або бездіяльність), передбачених КК України, які посягають на встановлений державою порядок справляння податків і зборів, що забезпечує перерозподіл валового внутрішнього продукту та формування фінансової основи життєдіяльності держави, її соціально-економічної стабільності й фінансової безпеки, та вчиняються з метою одержання неправомірної вигоди, ухилення від виконання податкових зобов'язань або внаслідок зловживання службовим становищем, підривають фіскальну функцію держави, спричиняють або створюють реальну загрозу заподіяння істотної шкоди державним, економічним і публічним інтересам;

– класифікацію кримінальних правопорушень у сфері оподаткування: 1) основні (ст. 212, 212-1 КК України); 2) суміжні (ст. 201, 204, 205-1, 211, 213, 222 КК України); 3) додаткові (ст. 358, 361, 364, 365-2, 366, 367 КК України);

– розподіл детермінантів кримінальних правопорушень у сфері оподаткування з виокремленням воєнно-політичних, правових, економічних, організаційно-управлінських і морально-психологічних, які в сукупності формують криміногенне середовище в податковій сфері, сприяють тінізації економіки та корупції, а також стимулюють кримінально-протиправну поведінку платників податків і службових осіб;

– систематизацію осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері оподаткування, з урахуванням поведінкових моделей та мотиваційних установок на «звичайний», «ситуативний», «цільовий», «випадковий», «опосередкований»;

– наукове розуміння забезпечення реалізації податкової безпеки у сфері оподаткування як особливого виду діяльності уповноважених суб'єктів, що носить постійний, динамічний та плановий характер і дає змогу оперативно адаптуватися до безпекових реалій та спрямоване на створення організаційно-правових засад упровадження стратегічних рішень, орієнтованих на виявлення, усунення й нейтралізацію причин і умов учинення кримінальних правопорушень у такій сфері;

– теоретико-прикладні підходи до формування системи кримінологічних індикаторів ризику у сфері оподаткування (індикатори підозрілої діяльності суб'єктів господарювання та індикатори підозрілих фінансових операцій), які дають змогу на ранніх стадіях ідентифікувати підозрілу діяльність, посилити оперативно-розшукову, кримінальну процесуальну діяльність і спрямувати аналітичні ресурси;

дістало подальший розвиток:

– кримінологічне обґрунтування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) як умисної протиправної форми економічної діяльності,

спрямованої на незаконне зменшення або уникнення податкового обов'язку, що безпосередньо посягає на публічні фінансові відносини та бюджетну систему держави, і на основі якої формуються заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування;

– кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері оподаткування, з виокремленням соціально-демографічних, соціально-рольових, кримінально-правових і морально-психологічних ознак, що виявляються (проявляються) у злочинній поведінці, детермінованій корисливістю в податкових відносинах з розподілом на «професіоналів» – осіб із високим рівнем фахової підготовки у сфері бухгалтерського обліку, фінансів, податкового консалтингу чи державного управління, які здійснюють проєктування та підтримку складних схем ухилення; «координаторів» – управлінців середньої та вищої ланки, що забезпечують стратегічне керівництво, розподіл ролей, адміністративне прикриття та лобіювання інтересів через службові зв'язки; «техніків» – виконавців технічного забезпечення схем, які здійснюють фальсифікацію первинних документів і маніпуляції з електронною звітністю; «пособників» – представників контролюючих, фінансових, банківських чи правоохоронних структур, що сприяють легітимації незаконних дій і мінімізації ризику викриття;

– кримінологічні засади забезпечення реалізації податкової безпеки як особливого виду діяльності уповноважених суб'єктів (з розподілом за рівнями І) стратегічний – суб'єкти, що визначають державну економічну політику та формують концептуальні засади забезпечення податкової безпеки України (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, а також інші центральні органи виконавчої влади); ІІ) оперативний рівень – суб'єкти, які безпосередньо реалізують запобіжні, контрольні, аналітичні та наглядові заходи у сфері оподаткування (БЕБ, ДПС України, Національна поліція України, прокуратура, Рахункова палата України, ДАСУ та ін.), який носить постійний, динамічний і плановий характер, що дає змогу оперативно адаптувати її до змін у соціально-економічних, правових і безпекових реаліях та спрямований на створення організаційно-правових засад упровадження стратегічних рішень, орієнтованих на виявлення, усунення й нейтралізацію причин і умов учинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування;

– наукове обґрунтування потреби в створенні *Ситуаційних центрів забезпечення податкової безпеки* на базі БЕБ, що дасть нагоду передбачати наслідки окремих податкових рішень, оцінювати загрози для бюджету й визначати пріоритети забезпечення податкової безпеки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України;

– напрями імплементації іноземного досвіду запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування: криміналізації розмивання податкової бази та приховування прибутку (Англія, Франція); публічне декларування доходів усіх громадян (Фінляндія); оцінювання ризиків пруденційного фінансового контролю (Велика Британія; Німеччина); консолідація контролю й

розслідування в межах єдиної інституції (Німеччина); інтелектуальний моніторинг транзакцій із використанням штучного інтелекту та Big Data (США, Канада); запровадження діяльності податкових консультантів з обов'язковим розкриттям схем оподаткування (Нідерланди, Північна Ірландія, Швеція);

– рекомендації щодо інформаційно-аналітичної розшукової роботи, спрямованої на отримання кримінологічно значущої інформації за допомогою технологій OSINT – виявлення зв'язків між юридичними та фізичними особами, ідентифікації фіктивних підприємств, афілійованих структур, пов'язаних осіб чи компаній, а також для аналізу фінансових ризиків і схем ухилення від оподаткування; Big Data – ідентифікація зв'язків між підприємствами, фіксація коливань податкової активності, встановлення цілісних тіньових мереж, у межах яких системно реалізуються схеми ухилення від податків; «блокчейн-аналітика» – відстеження руху цифрових активів, ідентифікація фінансових операцій, що слугує інструментом виявлення транскордонних фінансових схем, повернення незаконно виведених активів;

– способи підвищення взаємодії суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування з урахуванням міжнародних та європейських стандартів на основі ухвалення спільного наказу «Про взаємодію правоохоронних та контролюючих органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації положення впроваджені й можуть бути використані в:

науково-дослідній роботі – для подальшого здійснення загальнотеоретичних досліджень щодо вдосконалення національного законодавства й правозастосовної практики із запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування (акти впровадження Державного податкового університету від 28 жовтня 2025 року та Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2024 року);

законотворчій діяльності – за рахунок розробки проєктів Національної програми запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування на 2027–2032 роки, Плану заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) до 2036 року (довідка Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 29 квітня 2026 року № 147д9/9-05);

діяльності правоохоронних органів – для розроблення й удосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій з питань організації запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування;

освітньому процесі – для підготовки підручників, навчальних і практичних посібників, курсів лекцій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з курсів кримінології, а також під час проведення різних видів занять (тренінгів) з відповідних дисциплін у процесі підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів (акти впровадження Державного податкового університету від 30 березня 2026 року та Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2024 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі самостійно проведених досліджень.

У науковій статті «Prevention of Tax Criminal Offences as a Factor in the Financial Stability of the State», опублікованій спільно з Topchii V., Karpenko N., Khoronovskyi O., Tarashchenko V., автором особисто проведено аналіз напрямів впровадження інноваційних технологій у податкову сферу з метою підвищення ефективності виявлення податкових правопорушень і зменшення ухилення від сплати податків.

У науковій статті «Economic Mechanisms for Preventing Tax Evasion and Financial Crimes. Cross-Country Evidence», опублікованій спільно з Tychyna D., Topchii N., Paseka M., Matsak O., автором особисто обґрунтовані правові способи впровадження економічних механізмів, призначених для запобігання фінансовим злочинам у податковій системі, зосереджуючись на викликах, з якими стикається Україна як країна з перехідною економікою.

У науковій статті «Strengthening Financial Control in Public Procurement as a Way of Counteracting Economic Crimes», опублікованій спільно з Konopelskyi V., Zholnovych I., Skrylnik A., Danileviča A., автором особисто здійснено порівняння ефективності заходів щодо запобігання податковим правопорушенням на прикладі розвинених економік і країн, які розвиваються.

Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові статті, в дисертації не використовувалися. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема: «Захист прав людини в Україні в умовах воєнного стану (м. Ірпінь, 8 жовтня 2025 р.); «Кримінологічна теорія і практика: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 7 листопада 2024 р.); «Кримінологія і війна: екзистенційні виклики для України» (м. Київ, 6 листопада 2025 р.); «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни» (м. Кропивницький, 16 квітня 2026 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано в 25 наукових працях, серед яких 17 статей – у виданнях внесених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 3 – в зарубіжних виданнях, що індексуються в наукометричній базі даних Scopus, 4 тез доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях і круглих столах та 1 монографія.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Монографія:

1. Мороз Ю. А. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. 524 с.

статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних

Web of Science Core Collection та/або Scopus:

1. Topchii V., Moroz Y., Karpenko N., Khoronovskyi O., Tarashchenko V. Prevention of Tax Criminal Offences as a Factor in the Financial Stability of the State. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*. 2025. Volume XVI, Issue 1 (33). Pp. 170–181. URL : <https://journals.aserspublishing.eu/tpref/article/view/8786> ; <https://www.scopus.com/pages/publications/105001935318?origin=resultslist> ; DOI : [https://doi.org/10.14505/tpref.v16.1\(33\).14](https://doi.org/10.14505/tpref.v16.1(33).14) (Scopus).

2. Tychyna D., Topchii N., Moroz Y., Paseka M., Matsak O. Economic Mechanisms for Preventing Tax Evasion and Financial Crimes. Cross-Country Evidence. *Journal of Applied Economic Sciences (JAES)*. 2026. Vol. XXI. Special Issue 1 (91). Pp. 99–114. URL : [https://ritha.eu/journals/JAES/issues/1\(91\)/articles/5](https://ritha.eu/journals/JAES/issues/1(91)/articles/5) ; <https://www.scopus.com/pages/publications/105033372489?origin=resultslist> ; DOI : [https://doi.org/10.57017/jaes.v21.si.1\(91\).05](https://doi.org/10.57017/jaes.v21.si.1(91).05) (Scopus).

3. Moroz Y., Konopelskyi V., Zholnovych I., Skrylnik A., Danileviča A. Strengthening Financial Control in Public Procurement as a Way of Counteracting Economic Crimes. *Theoretical And Practical Research In Economic Fields*. 2026. Volume XVII, Issue 1 (37). Pp. 268–279. URL : <https://journals.aserspublishing.eu/tpref/article/view/9400> ; <https://www.scopus.com/pages/publications/105034687589?origin=resultslist> ; DOI : [https://doi.org/10.14505/tpref.v17.1\(37\).20](https://doi.org/10.14505/tpref.v17.1(37).20) (Scopus).

статті у наукових виданнях, включених до

Переліку наукових фахових видань України:

1. Мороз Ю. А. Детермінанти, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 3, ч. 2. С. 399–404. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/67-1.pdf> ; DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.65>

2. Мороз Ю. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання кримінальним правопорушенням у податковій сфері в Україні. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2025. Вип. 89, ч. 3. С. 264–269. URL : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/89-part-3.pdf> ; DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.39>

3. Мороз Ю. А. Теоретико-правові засади вчинення кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 4, ч. 3. С. 81–86. URL : <https://app-journal.in.ua/wp->

content/uploads/2025/08/14-2.pdf ; DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.12>

4. Мороз Ю. А. Кримінологічна характеристика особи правопорушника у сфері оподаткування. *Ампаро*. 2025. № 2. С. 58–64. URL : <https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-2-2025/10.pdf> ; DOI : <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2025-2-08>

5. Мороз Ю. А. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері оподаткування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2025. № 2. С. 46–50. URL : <http://sulj.oduvs.od.ua/archive/2025/2/10.pdf> ; DOI : <https://doi.org/10.32850/sulj.2025.2.8>

6. Мороз Ю. А. Система заходів спеціально-кримінологічного та індивідуально-профілактичного запобігання злочинності у сфері оподаткування. *Право і суспільство*. 2025. Вип. № 3. С. 141–146. URL : http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/3_2025/part_2/22.pdf ; DOI : <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.20>

7. Мороз Ю. А. Міжнародний досвід запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 12. URL : <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/321/226> ; DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.15743794>

8. Мороз Ю. А. Організаційно- правові основи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Юриспруденція. 2025. № 75. С. 80–83. URL : <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc75/19.pdf> ; DOI : <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.75.17>

9. Мороз Ю. А. Удосконалення кримінологічних заходів впливу на злочинність у податковій сфері України. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. Вернадського*. Серія юридичні науки. 2025. № 3, т. 36 (75). С. 111–115. URL : https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/3_2025/20.pdf ; DOI : <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.3/18>

10. Мороз Ю. А. Діяльність правоохоронних органів щодо запобігання злочинності в сфері оподаткування. *Київський часопис права*. 2025. Вип. 2. С. 368–372. URL : <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/626/593> ; DOI : <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.49>

11. Мороз Ю. А. Кримінологічні засади забезпечення реалізації податкової безпеки України. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 17. URL : <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/465/363> ; DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.17821458>

12. Мороз Ю. А. Поняття та класифікації кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. № 92, т. 4. С. 172–178. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/350933/337966> ; DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.4.23>

13. Мороз Ю. А. Ухилення від сплати податків і зборів як підгрунття кримінального забезпечення запобігання правопорушенням. *Київський часопис права*. 2025. № 4. С. 167–173. URL : <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/726/689> ; DOI : <https://doi.org/10.32782/klj/2025.4.25>

14. Мороз Ю. А. Стан та тенденції кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 345–351. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/6_2025/51.pdf ; DOI : <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.49>

15. Мороз Ю. А. Загальносоціальні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. *Історико-правовий часопис*. 2025. № 2 (25). С. 86–92. URL : <http://chasopys.hl.vnu.volyn.ua/index.php/chasopys/article/view/676/644> ; DOI : <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2025-2/11>

16. Мороз Ю. А. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2025. № 78. С. 57–60. URL : <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc78/13.pdf> ; DOI : <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.78.11>

17. Мороз Ю. А. Іноземний досвід кримінально-правового та кримінологічного забезпечення податкової безпеки. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2025. № 6. С. 97–102. URL : https://apnl.dnu.in.ua/6_2025/16.pdf ; DOI : <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-6-14>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Мороз Ю. А. Кримінологічне забезпечення податкової безпеки в умовах збройного конфлікту. *Захист прав людини в Україні в умовах воєнного стану* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. кругл. столу, м. Ірпінь, 8 жовт. 2025 р. Ірпінь : Державний податковий університет, 2025. С. 112–114.

2. Мороз Ю. А. Доктринальне розуміння фінансової системи як об'єкту кримінологічного захисту. *Кримінологічна теорія і практика: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу, м. Київ, 7 листоп. 2024 р. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 131–133.

3. Мороз Ю. А. Наукове розуміння ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Кримінологія і війна: екзистенційні виклики для України* : матеріали міжвідом. наук.-практ. кругл. столу, м. Київ, 6 листоп. 2025 р. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 243–246.

4. Мороз Ю. А. Вплив тіньової економіки на податкову безпеку України. *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни* : III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 16 квіт. 2026 р. Кропивницький : Донец. держ. ун-т внутр. справ, 2026. С. 654–657.

Характеристика особистості здобувача. Мороз Юлія Анатоліївна народився 26 травня 1985 року в м. Малині Житомирської області. У 2006 році з відзнакою закінчила Національний університет ДПС України за спеціалізацією «Правознавство».

З січня 2026 року по теперішній час працює керуючим партнером у Адвокатському об'єднанні «Юс Фортіс».

У 2011 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» у спеціалізованій вченій раді ДНДІ МВС України на тему: «Правове регулювання відшкодування податку на додану вартість в Україні».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана державною мовою, стиль викладення – науковий. Отримані результати дослідження: наукові положення, висновки і рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» є напрямом, який віднесено до спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання їх до захисту. Дисертація відповідає п.п. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, та може бути рекомендована до попереднього розгляду та захисту в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

У результаті експертизи дисертації Мороз Юлії Анатоліївни та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок щодо дисертації Мороз Юлії Анатоліївни на тему: «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Мороз Юлії Анатоліївни відповідає спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право та вимогам п.п. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

3. Рекомендувати подану дисертацію Мороз Юлії Анатоліївни на тему: «Теорія та практика запобігання кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування України» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право до попереднього розгляду у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 32; проти – немає; таких, що утримались – немає.

Рецензент –

завідувач кафедри кримінального права та процесу

Державного податкового університету,

доктор юридичних наук, доцент

Максим МАКСІМЕНЦЕВ

Рецензент –

проректор з навчально-виховної роботи

та професійного розвитку

Державного податкового університету,

доктор юридичних наук, доцент

Дарія ВІТЮК

Рецензент –

доцент кафедри кримінального права та процесу

Державного податкового університету,

доктор юридичних наук, доцент

Олеся БОДУНОВА